

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการหมู่บ้าน
ในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.1.1 เพื่อศึกษาปัจจัยอันได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

1.1.2 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการหมู่บ้านในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

1.1.3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัย อันได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองคณะกรรมการหมู่บ้าน อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

1.1.4 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการหมู่บ้าน

1.1.5 เพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการหมู่บ้าน

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและผู้ตอบแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ คณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ได้ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยตำแหน่ง จำนวน 119 คน และผู้ตอบแบบสอบถามจากกรรมการหมู่บ้านโดยการเลือกตั้ง จำนวน 217 คน รวมผู้ตอบแบบสอบถามสำหรับการวิจัยทั้งสิ้น 336 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ ใช้วิธีแจกแบบสอบถามให้กับผู้ตอบแบบสอบถาม และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่

ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi-Square) และการพรรณนาข้อมูล

1.3 ผลการวิจัย

1.3.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านสังคม และปัจจัยด้านเศรษฐกิจของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านสังคม และปัจจัยด้านเศรษฐกิจของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า

1) ปัจจัยส่วนบุคคล ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 88.7) โดยกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด มีอายุระหว่าง 45 - 54 ปี (ร้อยละ 39.0) และมีการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า (ร้อยละ 47.6)

2) ปัจจัยด้านสังคม ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน และไม่เป็นหัวหน้ากลุ่มหรือประธานกลุ่มต่าง ๆ เป็นลำดับที่ 1

3) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ผู้ตอบแบบสอบถาม กลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 43.1) และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 3,000 - 5,000 บาท (ร้อยละ 47.6)

1.3.2 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการหมู่บ้าน

ข้อมูลการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถามโดยรวมของแต่ละด้าน พบว่า

1) การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง ผู้ตอบแบบสอบถามไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ส.ว. ส.ส. หรือเลือกตั้งอื่น ๆ อยู่ในระดับบ่อยมาก ($\bar{X}=4.50$)

2) การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการชักชวนให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ผู้ตอบแบบสอบถามชักชวนให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ระดับบ่อยครั้ง ($\bar{X}=4.06$)

3) การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านความสนใจติดตามข่าวสารทางการเมือง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความสนใจติดตามข่าวสารทางการเมือง อยู่ในระดับบ่อยครั้ง ($\bar{X}=4.09$)

4) การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมือง ผู้ตอบแบบสอบถามมีการพูดคุยเรื่องเกี่ยวกับการเมืองระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.40$)

5) การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง ผู้ตอบแบบสอบถามเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.86$)

6) การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการติดต่อกับนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ทางการเมือง ผู้ตอบแบบสอบถามมีการติดต่อกับนักการเมือง อยู่ในระดับน้อยครั้ง ($\bar{X}=2.19$)

1.3.3 การพิสูจน์สมมติฐาน

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัย ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง คณะกรรมการหมู่บ้าน อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อพิสูจน์สมมติฐานผลการศึกษา มีดังนี้

1) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า เพศ และอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ส่วนระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสังคมกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ส่วนการเป็นหัวหน้าหรือประธานกลุ่มต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านเศรษฐกิจกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า รายได้ของผู้ตอบแบบสอบถามมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการหมู่บ้าน พบว่า ที่มาของคณะกรรมการหมู่บ้านมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

1.3.4 ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ละด้าน ดังนี้

1) ปัญหาและอุปสรรคด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่า เป็นปัญหาและอุปสรรคด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.25$)

2) ปัญหาและอุปสรรคด้านการชักชวนให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่า เป็นปัญหาและอุปสรรคด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.82$)

3) ปัญหาและอุปสรรคด้านการสนใจติดตามข่าวสารทางการเมือง ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่า เป็นปัญหาและอุปสรรคด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.08$)

4) ปัญหาและอุปสรรคด้านการพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมือง ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าปัญหาและอุปสรรคด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.04$)

5) ปัญหาและอุปสรรคด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าปัญหาและอุปสรรคด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.82$)

6) ปัญหาและอุปสรรคด้านการติดต่อกับนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ทางการเมือง ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าปัญหาและอุปสรรคด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.86$)

1.3.5 แนวทางแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ละด้าน ดังนี้

1) การแก้ไขปัญหาด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับการแก้ไขปัญหาด้านนี้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.40$)

2) การแก้ไขปัญหาด้านการชักชวนให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับการแก้ไขปัญหาด้านนี้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.54$)

3) การแก้ไขปัญหาด้านความสนใจติดตามข่าวสารทางการเมือง ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับการแก้ไขปัญหาด้านนี้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.38$)

4) การแก้ไขปัญหาด้านการพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมือง ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับการแก้ไขปัญหาด้านนี้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.46$)

5) การแก้ไขปัญหาด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับการแก้ไขปัญหาด้านนี้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.44$)

6) การแก้ไขปัญหาด้านการติดต่อกับนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ทางการเมือง ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับการแก้ไขปัญหาด้านนี้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.74$)

2. การอภิปรายผล

ผลการศึกษาวิจัย ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการหมู่บ้านในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีรายละเอียดสำหรับการอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

2.1 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการหมู่บ้าน

ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่มุ่งเน้นสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมากกว่ารัฐธรรมนูญฉบับอื่น ๆ ที่เคยมีมาตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย อย่างไรก็ตามความสำเร็จของการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศในระบอบประชาธิปไตยนั้น ตัวชี้วัดที่สำคัญก็คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนของประเทศนั้น ๆ นั่นเอง เพราะการมีส่วนร่วมทางการเมือง ก็คือ การแสดงออกซึ่งกิจกรรมทางการเมืองของบุคคลในสังคม กิจกรรมทางการเมืองดังกล่าวมีประโยชน์ในการช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคมการเมืองและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกกับองค์กรทางการเมือง รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับรัฐบาล ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางการเมือง ดังนั้นการพัฒนาทางการเมืองก็ต้องอาศัยการผลักดันให้เกิดกระบวนการทางการเมืองขึ้นอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง แต่การกล่าวถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนก็ดูเป็นเรื่องยุ่งยากที่จะสามารถบอกว่าประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองหรือไม่ มากน้อยเพียงใด ดังนั้นนักวิชาการทางการเมืองได้กำหนดหลักเกณฑ์ของระดับการมีส่วนร่วมโดยพิจารณาจากการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองรูปแบบใดบ้าง แต่ละรูปแบบถือว่าเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับไม่เท่ากัน ดังเช่นการแบ่งระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ Roth และ Wilson (อ้างใน ประสิทธิ์ สันติกาญจน์ 2530: 15) เป็นต้น นอกจากนี้ในหลายผลการวิจัยก็ได้แสดงให้เห็นว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นเชื่อมโยงอยู่กับความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองและส่งผลกระทบต่อบทบาทหน้าที่ทางการเมืองของประชาชน ดังเช่นผลการวิจัยของสุรปริษา ลาภบุญเรือง (2530) เป็นต้น

สำหรับผลการศึกษารั้ครั้งนี้พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นคณะกรรมการหมู่บ้านในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ละด้านมากน้อยแตกต่างกันไป คือ มีส่วนร่วมทางการเมืองระดับบ่อยครั้ง ได้แก่ การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง ด้านการชักชวนให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง และด้านความสนใจติดตามข่าวสารทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับปานกลาง ได้แก่ การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมือง และด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับน้อย ได้แก่ การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการติดต่อกับนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ทางการเมือง แสดงว่า กรรมการหมู่บ้านในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มีแนวโน้มในการแสดงออกทางการเมืองเกี่ยวกับการใช้สิทธิ การชักชวนการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ตลอดจนการแสวงหาข่าวสารทางการเมืองที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง มากกว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบอื่น แนวโน้มของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ตอบ

แบบสอบถามครั้งนี้ ส่วนหนึ่งมีความสอดคล้องกับการวิจัยของสุพล ใจดี (2544) ซึ่งพบว่า ประชาชนในเขตอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ มีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสูงกว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านอื่น แต่การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกับการวิจัยครั้งนี้คือ ประชาชนในเขตอำเภอสันป่าตองกลับมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการพูดคุยทางการเมืองสูงกว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่พบจากการวิจัยครั้งนี้ นอกจากนี้ผลการวิจัยครั้งนี้ส่วนหนึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ สุภรัตน์ รัตนमुखย์ และขงยุทธ พึ่งวงศ์ญาติ (2541) ซึ่งพบว่าคณะกรรมการหมู่บ้านในจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการใช้สิทธิเลือกตั้งก่อนข้างสูงกว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านอื่น ๆ รวมทั้งการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านเดียวกันของคณะกรรมการหมู่บ้านมีแนวโน้มสูงกว่าบุคคลอื่นที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนทั่วไป แต่ผลการวิจัยดังกล่าวก็แตกต่างจากการวิจัยครั้งนี้คือ คณะกรรมการหมู่บ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการไปฟังการหาเสียงเลือกตั้งสูงกว่าผู้ตอบแบบสอบถามของการวิจัยครั้งนี้ ความสอดคล้องและความแตกต่างในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของการศึกษานี้กับการวิจัยอื่น ๆ นั้นอาจมาจากปัจจัยพื้นฐานหรือปัจจัยอื่น ๆ ของแต่ละกลุ่มบุคคลที่อาจส่งผลให้พฤติกรรมทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละการศึกษาวิจัยแตกต่างกัน ดังที่ Lester W. Milbrath (วสันต์ สุวรรณ, 2547 : 26-29) ได้อธิบายว่าปัจจัยด้านสิ่งเร้าจากสภาพแวดล้อม กับปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั่นเอง

2.2 ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านสังคม และปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

ในทางทฤษฎีการมีส่วนร่วมทางการเมือง เห็นว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบใดก็ตาม จะขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย ซึ่งปัจจัยเหล่านั้นได้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการแสดงออกของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ผลการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านสังคม และปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะในรูปแบบไหน ในระดับใด หรือใช้วิธีการอย่างใดก็ตาม จะพบว่าปัจจัยและตัวแปรหลายอย่างที่มีอิทธิพลหรือผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนทั้งสิ้น ปัจจัยและตัวแปรเหล่านั้น กล่าวโดยรวม ๆ ก็ได้แก่ ปัจจัยที่เกี่ยวกับตัวบุคคล วัย เพศ การศึกษา อาชีพ อุปนิสัย เหตุผล ความคิด ความเชื่อ ทักษะ ค่านิยม ครอบครัวยุทธศาสตร์ ฐานะทางสังคม และเศรษฐกิจ ฯลฯ และปัจจัยสภาพแวดล้อมต่าง ๆ อาทิ พฤติกรรมร่วมทางสังคม ระดับการพัฒนา หรือความทันสมัยทางสังคม และเศรษฐกิจ การกระทำหรือปฏิกิริยาตอบสนองต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยผู้นำทางการเมือง หรือผู้แทนของประชาชน เป็นต้น ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านสังคม และปัจจัยด้านเศรษฐกิจของคณะกรรมการหมู่บ้านกับการมีส่วนร่วม ได้ผลดังต่อไปนี้

2.2.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีจำนวนมากที่สุดเป็นเพศชาย มีอายุอยู่ในช่วงวัยกลางคนคือระหว่าง 35 - 54 ปี แต่มีการศึกษาไม่สูงนักเพียงระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่าจำนวนมากที่สุด แสดงว่า คณะกรรมการหมู่บ้านในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นกลุ่มที่อยู่ในช่วงวัยทำงาน ทั้งทำงานเพื่อตนเอง ครอบครัว และสังคม เพียงแต่คณะกรรมการหมู่บ้านเหล่านี้ค่อนข้างเป็นกลุ่มที่มีการศึกษาไม่สูงอาจมีผลต่อการทำความเข้าใจและเรียนรู้เกี่ยวกับระบบการเมืองที่มีความผันแปรอยู่ตลอดเวลา การตีความหมายทางการเมืองของคณะกรรมการเหล่านี้ อาจแตกต่างไปจากกลุ่มที่มีการศึกษาสูงกว่า นักวิชาการทางการเมืองส่วนใหญ่มีความเชื่อว่าปัจจัยเหล่านี้ล้วนแต่นำไปสู่พฤติกรรมทางการเมืองผ่านการมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังที่ Milbrath (1977 อ้างใน ปิยะนุช เงินคล้าย และคณะ 2540 : 18-19) ซึ่งได้ทำการสำรวจผลงานของนักวิชาการมากมาย และผลการวิจัยของตนเองสามารถแจกแจงว่าประชาชนจะมีปฏิกิริยาตอบสนองและมีส่วนร่วมทางการเมืองหลากหลายไปขึ้นอยู่กับปัจจัยส่วนบุคคล ลักษณะของปัจเจกบุคคล ลักษณะสภาวะแวดล้อม ตลอดจนการถูกกระตุ้นโดยสื่อต่าง ๆ กล่าวคือมีคำอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลจากปัจจัยส่วนบุคคลไว้พอสรุปได้ว่า

เพศชายจะถูกกระตุ้นสนใจทางการเมืองมากกว่าเพศหญิง ผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าจะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาค่ำ ซึ่งมักจะตัดตัวเองออกจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบปกติ ในขณะที่กรรมการคนที่มีสถานภาพต่ำกว่าจะกระทำกิจกรรมที่มีความสุดโต่งทางการเมืองได้มากกว่า แต่ผู้มีการศึกษาชั้นกลางมีแนวโน้มจะวางเฉยและถอนตัวออกจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองสุดโต่งดังกล่าว และผู้ที่มีวัยกลางคนจะมีความเข้าใจทางการเมือง มีลักษณะเปิดต่อการกระตุ้นให้มีส่วนร่วมทางการเมือง ได้มากกว่าผู้ที่อยู่ในวัยเยาว์กว่า

ปัจจัยส่วนบุคคลตามที่นักวิชาการอธิบายมาและสรุปไว้ข้างต้น ปรากฏว่ามีความสอดคล้องกับการศึกษาครั้งนี้เพียงเรื่องเดียว โดยการศึกษาพบว่า เพศ และอายุของผู้ตอบแบบสอบถามไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง แสดงว่าทั้งเพศหญิงและชาย ตลอดจนกลุ่มอายุต่าง ๆ มีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คงมีเฉพาะระดับการศึกษาเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยพบว่า ผู้ที่มีการศึกษาสูงมีแนวโน้มมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าผู้ที่มีการศึกษาค่ำกว่า ผลการวิจัยที่แตกต่างจากการสำรวจเอกสารของนักวิชาการอาจเนื่องมาจากหลายสาเหตุด้วยกัน สุจิต บุญบงการ (อ้างใน วันชัย อ่องเอี่ยม :30 - 32) กล่าวว่า การที่บุคคลจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองหรือไม่ในส่วนหนึ่งมาจากความสำนึกทางการเมืองของบุคคลอยู่ด้วย

2.2.2 ปัจจัยด้านสังคม ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน และส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นหัวหน้ากลุ่มหรือประธานกลุ่มต่างๆ จากการศึกษาทั่วไป มักพบว่า ประชาชนที่เป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ตลอดจนเป็นหัวหน้าหรือประธานกลุ่มต่าง ๆ นั้น มักมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่ม หรือไม่ได้เป็นหัวหน้าหรือประธานกลุ่มต่าง ๆ เมื่อทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางสังคมกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือไม่เป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน แต่การเป็นหัวหน้ากลุ่มหรือประธานกลุ่มมีแนวโน้มเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำกว่าผู้ที่ไม่ได้เป็นหัวหน้ากลุ่มหรือประธานกลุ่ม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานการณ์ทางการเมืองในปัจจุบันนั้นมีการจับตามกลุ่มสนับสนุนพรรคการเมือง ตลอดจนมีการสอดส่องจากกลุ่มองค์กรอิสระต่าง ๆ ค่อนข้างมากทำให้การดำเนินการโดยเฉพาะการเข้าไปร่วมกิจกรรมใด ๆ ของคณะกรรมการหมู่บ้านเต็มไปด้วยความระมัดระวัง มิฉะนั้นอาจนำไปสู่การร้องขอเพื่อถอนสิทธิการเมืองนักการเมืองที่คณะกรรมการเข้าไปให้การสนับสนุนได้ ด้วยเหตุดังกล่าวทำให้ผลการศึกษาแตกต่างไปจากการวิจัยทั่ว ๆ ไป อย่างไรก็ตามแม้การศึกษาครั้งนี้จะพบความสัมพันธ์ในลักษณะที่ค่อนข้างแตกต่างไปจากการวิจัยหลายวิจัย เช่น การศึกษาวิจัยของสุภรัตน์ รัตนมุขย์ และชยวุทธ พึ่งวงศ์ญาติ (2541) ที่พบว่า คณะกรรมการหมู่บ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในหลายเรื่องค่อนข้างมากกว่าผู้ที่ไม่ได้เป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นต้น อย่างไรก็ตามในแง่ของทฤษฎีก็มีเหตุผลรองรับผลของการศึกษาที่ออกมาในทิศทางที่แตกต่างจากการวิจัยของบุคคลอื่น คือ Milbrath และ Goel (อ้างใน วันชัย อ่องเอี่ยม : 32 – 35) อธิบายว่า ความจริงตำแหน่งทางสังคมนั้นไม่ได้ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง แต่จะเป็นตัวแปรที่สนับสนุนตัวแปรทางด้านทัศนคติและบุคลิกภาพ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการดำรงตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มหรือประธานกลุ่ม ถูกตรวจตราและสอดส่องการทำงานจากกลุ่มคนต่าง ๆ ค่อนข้างมาก ทำให้คณะกรรมการหมู่บ้านต้องดำเนินไปตามกรอบที่กำหนดไม่ยอมเข้าไปมีส่วนร่วมซึ่งนำไปแก่นักการเมืองหรือกลุ่มการเมืองใดกลุ่มการเมืองหนึ่งเป็นการเฉพาะ

2.2.3 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนมากประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป รองลงมาคือ การทำงานภาคเกษตรกรรม และมีรายได้ไม่สูงนัก ส่วนใหญ่มีรายได้ไม่เกิน 5,000 บาทต่อเดือน แสดงให้เห็นว่าสภาพความเป็นอยู่ของคณะกรรมการหมู่บ้านทั้งหมดซึ่งอยู่ในเขตอำเภอแม่แตงนั้นยังเป็นสังคมชนบท สังเกตได้จากรายได้ และการประกอบอาชีพที่ส่วนใหญ่ยังอยู่ในอาชีพเกษตรกรรมและการรับจ้างนั่นเอง อย่างไรก็ตามสภาพแวดล้อมจากการทำงานเพื่อมุ่งำจุนสภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวก็เป็นส่วนหนึ่งที่มีผลต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังเห็นได้จากกรอธบายของ Verba

และ Nei (1972 อ้างใน ประสิทธิ์ สันติกาญจน์, 2530 : 20) ที่แสดงให้เห็นว่า ลักษณะทางด้านทรัพยากร เช่น เวลา เงินทองหรืออื่น ๆ และส่วนได้เสีย หรือผลประโยชน์ที่จะได้จากทางการเมือง (stake in politics) มากกว่าผู้ที่มีสถานภาพต่ำ นอกจากนี้แล้วบุคคลที่มีสถานภาพสูงยังมีโอกาสในการติดต่อสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ที่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองอีกด้วย จากสาเหตุดังกล่าวทำให้ผู้ที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมสูงจะเข้าร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีสถานภาพต่ำ เช่นเดียวกับ Zipp (บรรณาธิการ) (1982 อ้างใน ประสิทธิ์ สันติกาญจน์, 2530 : 21) ก็ได้อธิบายไปในทางเดียวกัน คือ เวลา เงินทอง และพลังงานที่จะใช้ในการเข้าร่วมทางการเมืองก็มีค่อนข้างน้อยและจำกัด จากเหตุนี้ทำให้ผู้ที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำเข้าร่วมทางการเมืองน้อยกว่าผู้ที่มีสถานภาพสูง

เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านเศรษฐกิจกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีรายได้สูงมีแนวโน้มเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในขณะที่ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง จึงแตกต่างไปจากการวิจัยของสุรปริษา ตาบุญเรือง (2530) ที่พบว่า ปัจจัยด้านอาชีพของคณะกรรมการหมู่บ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในขณะที่ปัจจัยด้านรายได้ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง แม้ว่าผลการศึกษาจะสามารถอธิบายได้สอดคล้องกับความคิดเห็นของนักวิชาการต่าง ๆ ตามที่อ้างมา แต่ผลการศึกษาก็ได้แสดงให้เห็นความสำคัญของปัจจัยด้านเศรษฐกิจกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถามนั้นขึ้นอยู่กับระดับของรายได้มากกว่าการประกอบอาชีพ ทั้งนี้คณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่มีอาชีพคล้ายคลึงกัน คือ เกษตรกรและอาชีพรับจ้าง ดังนั้นปัจจัยด้านรายได้จึงเป็นตัวกำหนดบทบาทการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง นอกจากนี้ผลการศึกษาที่แตกต่างจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการหมู่บ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.3 ปัญหาของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นดูเหมือนเป็นเรื่องปกติของทุกประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยและปัญหาที่แตกต่างกันไปตามภาวะของประเทศ โดยประเทศที่พัฒนาแล้วก็มักมีปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยกว่าประเทศที่กำลังพัฒนา ขึ้นอยู่กับรูปแบบของการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเพราะสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยอาศัยความสนใจทางการเมือง หรือสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเพราะถูกบีบบังคับหรือบังคับจากกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง (สุจิต บุญบงการ : 83-89) สำหรับปัญหาอุปสรรคของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการหมู่บ้านในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ นั้น ปรากฏว่า ผู้ตอบ

แบบสอบถามเห็นว่ามีส่วนร่วมทางการเมืองเนื่องมาจากปัญหาในระดับต่าง ๆ คือ ปัญหาในระดับมากในด้านการติดต่อกับนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ทางการเมือง โดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับนักการเมืองไม่ค่อยเข้ามาดูแลปัญหาความต้องการของประชาชนในพื้นที่ และผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่ามีส่วนร่วมทางการเมืองจากปัญหาและอุปสรรคระดับปานกลางด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยเฉพาะการกำหนดให้การเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของประชาชนคนไทย สำหรับปัญหาการชักชวนให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งไม่ประสบผลสำเร็จเพราะว่าประชาชนไม่มีความตื่นตัวทางการเมือง ปัญหาด้านความสนใจติดตามข่าวสารทางการเมือง โดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับการคิดว่าการเมืองเป็นเรื่องของอำนาจและผลประโยชน์ของนักการเมืองมากกว่าจึงไม่มีความสนใจติดตามข่าวสาร ปัญหาด้านการพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมือง โดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับการขาดความรู้ความเข้าใจในระบอบการเมืองจึงไม่สามารถพูดคุยเรื่องราวเกี่ยวกับการเมืองได้ และปัญหาด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง โดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมไม่เอื้อต่อการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง แสดงว่าปัญหาหลักที่เกิดขึ้นจนส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามความเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามนั้น มาจากฝ่ายนักการเมือง และสภาพปัญหาของประชาชนเอง

จากข้อสรุปที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สามารถแบ่งออกมาได้เป็น 2 ส่วนคือ

2.3.1 ปัญหาที่เกิดจากตัวของนักการเมือง คือ นักการเมืองไม่สนใจดูแลประชาชนในพื้นที่เลือกตั้งเท่าที่ควร รวมทั้งผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าปัญหานี้ส่วนหนึ่งมาจากเรื่องผลประโยชน์ทางการเมืองจนทำให้ไม่สนใจประชาชนเท่าที่ควร

2.3.2 ปัญหาที่เกิดจากประชาชน คือ การขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการเมือง ไม่พยายามติดตามข่าวสารการเมืองทำให้ไม่กล้าพูดคุยเรื่องการเมืองกับบุคคลอื่น รวมทั้งทำให้คิดไปเองว่าการกำหนดให้การใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของประชาชนนั้นกลายเป็นปัญหาสำคัญของประชาชนที่ต้องออกไปใช้เลือกตั้งมีฉะนั้นต้องเสียสิทธิ์ทางการเมืองบางอย่างที่ไม่เป็นผลดีต่อประชาชนเลย

ปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวข้างต้น ได้ส่งผลกระทบต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แท้จริง การขาดความรู้ความเข้าใจจนขาดความสำนึกทางการเมือง และสภาพปัญหาทางเศรษฐกิจ จึงทำให้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านกิจกรรมทางการเมืองต่าง ๆ ได้ไม่ค่อยดีนัก ปัญหาเหล่านี้สอดคล้องกับการวิเคราะห์ปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดย สุจิต บุญบงการ (2533 : 83-89) ซึ่งจากการวิเคราะห์เดียวกันได้แสดงให้เห็นว่ามาจากพื้นฐานของวัฒนธรรมทางการเมือง บทบาททางการเมืองของประชาชน และสภาพแวดล้อมทางการเมืองที่ปลูกฝังถ่ายทอดกันมาค่อนข้างยาวนานจนส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งแนวทางแก้ไข

ปัญหาดังกล่าว ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้ภาพบรรยากาศทางการเมืองดีกว่าในปัจจุบัน นักการเมืองต้องใส่ใจและสนใจประชาชนมากกว่าอดีต รัฐบาลหรือผู้ที่เกี่ยวข้องต้องรณรงค์ให้ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับการเมือง รวมทั้งให้เข้าใจถึงความสำคัญของการใช้สิทธิเลือกตั้ง และที่สำคัญจะต้องเน้นย้ำเสมอว่าในการแก้ปัญหาในรูปแบบใหม่นี้ต้องเน้นที่จะให้ทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นนักการเมือง หรือประชาชนที่เกี่ยวข้องทุกคนต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านต่าง ๆ จนสำเร็จ

2.4 แนวทางแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ผลการศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับมากที่สุดคือ การแก้ไขปัญหาด้านการติดต่อกับนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ทางการเมือง จึงเสนอแนะให้นักการเมืองควรลงพื้นที่เพื่อเยี่ยมเยือนราษฎรเพื่อรับทราบปัญหาและความต้องการของประชาชน ข้อเสนอแนะดังกล่าวอาจเกิดขึ้นจากตลอดเวลาที่ผ่านมานักการเมืองขาดความสนใจในการประสานงานทางการเมืองร่วมกับประชาชนทำให้เกิดความเห็นห่างจนมีผลต่อความรู้สึกของประชาชนดังที่พบในการวิจัยครั้งนี้คือ พบว่า คณะกรรมการหมู่บ้านมีการติดต่อกับนักการเมืองค่อนข้างน้อย ทำให้สะท้อนความรู้สึกของประชาชนที่พบจากงานวิจัยของ ปิยะนุช เงินคล้าย และคณะ (2540) ซึ่งพบว่าประชาชนมักพบปัญหาจากการแสดงบทบาททางการเมืองของนักการเมืองไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง โดยเฉพาะบทบาทเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาท้องถิ่น การดูแลทุกข์สุขของประชาชนและการพัฒนาความเจริญในท้องถิ่น กรณีเดียวกันนี้ เทวินทร์ ตติยรัตน์ (2532 : บทคัดย่อ) เห็นว่าทำให้ประชาชนไม่ศรัทธาต่อนักการเมืองจนนำไปสู่การไม่สนใจเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง

สำหรับแนวทางแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านอื่น ๆ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นด้วยระดับมากทุกด้านกล่าวคือ แนวทางแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการใช้สิทธิ์เลือกตั้ง ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้พรรคการเมืองต้องคัดเลือกผู้ที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาเป็นตัวแทนให้ประชาชนได้เลือกตั้ง สอดคล้องกับการวิจัยของ วันเพ็ญ ชวรางกูร (2539) พบว่า ประชาชนค่อนข้างให้ความสนใจเกี่ยวกับคุณสมบัติของนักการเมือง และมีผลต่อการพิจารณาลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ดังนั้นถ้าพรรคการเมืองแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ก็อาจมีส่วนสนับสนุนหรือกระตุ้นให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มขึ้น

การแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการชักชวนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ผู้ตอบแบบสอบถาม เสนอแนะว่าพรรคการเมืองหรือคณะกรรมการเลือกตั้งควรทำความเข้าใจกับประชาชนเกี่ยวกับความสำคัญของการเลือกตั้งและสร้างความตื่นตัวที่จะไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ทั้งนี้ในอดีตที่ผ่านมาหลายงานวิจัยพบว่า ประชาชนค่อนข้างไม่สนใจชักชวนบุคคลอื่นให้ไปใช้สิทธิ

เลือกตั้ง ดังเช่นการวิจัยของ วันเพ็ญ ขวรวงศ์ (2539) และการวิจัยของ สุพล ใจคู่ย (2544) เป็นต้น แม้จะไม่สามารถสรุปได้ว่าคณะกรรมการหมู่บ้านขาดความเข้าใจทางการเมืองจนนำไปสู่การขาดความตื่นตัวทางการเมือง แต่ในบางวิจัย ดังเช่นการวิจัยของ สุรปริษา ลาภบุญเรือง (2530 : บทคัดย่อ) กล่าวว่าส่วนหนึ่งมาจากการติดภารกิจในการประกอบอาชีพของตนเองจนนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับต่ำ ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าถ้าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ละเลย และสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ประชาชนอย่างค้ำเนื้อจะเป็นประโยชน์สำหรับการกระตุ้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนให้สูงขึ้น

การแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการสนใจติดตามข่าวสารทางการเมือง ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอแนะว่าทุกภาคส่วนควรเข้าไปช่วยกันพัฒนาระบบการปกครองของประเทศไทยให้น่าสนใจมากกว่าปัจจุบัน การได้รับข่าวสารทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น Milbrath (1977) (ปิยะนุช เงินคล้าย และคณะ, 2540 : 18-19) ถือว่ามีความสัมพันธ์กัน โดยกล่าวว่าการรับข่าวสารทางการเมืองก็มีอิทธิพลต่อการกระตุ้นให้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนได้เพิ่มขึ้นเช่นกัน Milbrath and Goel (อ้างใน วันชัย อ่องเอี่ยม : 32 - 35) กล่าวว่า ข่าวสารทางการเมืองนั้นถือได้ว่าเป็นสิ่งเร้าทางการเมืองถ้ายังได้รับสิ่งเร้าทางการเมืองมากขึ้นเท่าใดประชาชนก็สนใจเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองและจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะที่ลึกมากขึ้นเท่านั้น

การแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมือง ด้านการพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมือง ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอแนะว่าพรรคการเมืองหรือคณะกรรมการเลือกตั้งควรส่งเสริมให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับระบบการปกครองตลอดจนส่งเสริมการมีส่วนร่วมกิจกรรมทางการเมืองให้แก่ประชาชน ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า คณะกรรมการหมู่บ้านเห็นว่าการสร้างความรู้ความเข้าใจทางการเมืองแก่ประชาชนจะมีผลสำคัญอย่างยิ่งต่อการกระตุ้นให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองยิ่งขึ้น กรณีข้อเสนอแนะดังกล่าว สอดคล้องกับ สุจิต บุญบงการ (อ้างใน วันชัย อ่องเอี่ยม :30 - 32) ซึ่งพบว่า การมีความรู้เกี่ยวกับการเมืองของประชาชนมีส่วนสำคัญในการกระตุ้นให้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง เพราะความรู้จะทำให้บุคคลที่มีความรู้ลึกตระหนักในหน้าที่ของพลเมืองและจะมีแนวโน้มที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าบุคคลที่ไม่รู้ลึกถึงหน้าที่พลเมือง

การแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมือง ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอแนะว่าพรรคการเมืองหรือคณะกรรมการเลือกตั้งควรส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทสำคัญทางการเมืองมากขึ้น การเสนอแนะทางดังกล่าวสอดคล้องกับการค้นพบของ เทวิน ตติยรัตน์ (2532 : บทคัดย่อ) ซึ่งพบว่า ประชาชนขาดความเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่

ของตนเองในทางการเมืองซึ่งสาเหตุก็มาจากการขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการของประชาธิปไตยของประชาชนนั่นเอง

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

3.1.1 การส่งเสริมให้คณะกรรมการหมู่บ้านเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มขึ้น

ผลการศึกษาพบว่า คณะกรรมการหมู่บ้านในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มีส่วนร่วมทางการเมืองระดับน้อยครั้งด้านการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การชักชวนให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง และการติดตามข่าวสารทางการเมือง ในขณะที่การมีส่วนร่วมทางการเมืองรูปแบบอื่นๆ อยู่ในระดับปานกลาง คือ การพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมือง และการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง และมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับน้อยด้านการติดต่อกับนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ทางการเมือง แสดงให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยเฉพาะกิจกรรมที่ต้องกระทำร่วมกับบุคคลอื่นๆ ที่สนใจทางการเมืองเป็นไปค่อนข้างน้อย ดังนั้น หน่วยงานกรมการปกครองควรร่วมมือกับหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมมือกันกระตุ้นให้คณะกรรมการหมู่บ้าน ได้มีกิจกรรมทางการเมือง โดยเฉพาะการเมืองระดับท้องถิ่นให้มากขึ้น และหลากหลายรูปแบบ โดยอาศัยช่วงเวลาต่าง ๆ ตามจังหวะสถานการณ์ทางการเมืองในแต่ละช่วงเป็นสิ่งสำคัญ การกระตุ้นให้คณะกรรมการหมู่บ้าน ได้มีกิจกรรมทางการเมืองร่วมกับบุคคลอื่นมากขึ้น ย่อมส่งผลต่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง ส่งผลให้มีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองกว้างขวางยิ่งขึ้น ซึ่งสุดท้ายก็จะส่งผลให้เกิดความกล้าพูดคุยเรื่องทางการเมืองกับบุคคลอื่น และจะเกิดประโยชน์สำหรับการเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบที่ค่อนข้างสูงให้สูงยิ่งขึ้นต่อไปอีก

3.1.2 พรรคการเมืองส่งเสริมให้นักการเมืองเข้าหาประชาชนมากยิ่งขึ้น

ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองค่อนข้างต่ำเกี่ยวกับเรื่องการติดต่อกับนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ทางการเมือง โดยผู้ตอบแบบสอบถามมีทัศนคติต่อนักการเมืองไม่ค่อยดีนัก เห็นว่านักการเมืองเป็นกลุ่มที่ชอบการแสวงหาประโยชน์ส่วนตนมากกว่าสนใจช่วยเหลือประชาชน จึงไม่ค่อยเข้าไปดูแลตรวจสอบพื้นที่รับผิดชอบของตนเองเท่าที่ควร ดังนั้น พรรคการเมืองอาจพิจารณาหาแนวทางปรับทัศนคติของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองให้ดียิ่งขึ้น โดยการสนับสนุนให้นักการเมืองใช้เวลาส่วนใหญ่ว่างจากการทำงานด้านนิติบัญญัติลงไปคลุกคลีกับประชาชนมากยิ่งขึ้น สนับสนุนช่วยเหลือประชาชนเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนอย่างจริงจังและจริงใจ นอกจากนี้พรรคการเมืองโดยเฉพาะพรรคการเมืองที่มีบทบาทในฝ่ายบริหาร ต้องพยายาม

สร้างความโปร่งใสด้านการใช้งบประมาณของรัฐเพื่อการพัฒนาและการจัดซื้อเครื่องมือและอุปกรณ์ในโครงการต่าง ๆ ทั้งขนาดใหญ่และขนาดเล็ก โดยเฉพาะในสถานการณ์การเมืองในปัจจุบันประชาชนมักได้ยินปัญหาเกี่ยวกับการคอร์รัปชันในโครงการที่ใช้เงินจำนวนมาก ทำให้ประชาชนที่รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อขาดความเชื่อมั่นและความศรัทธาที่มีต่อนักการเมือง ดังนั้นถ้าฝ่ายบริหารสามารถควบคุมและกำกับไม่ให้คนของรัฐหรือนักการเมืองเข้าไปรับผลประโยชน์จากโครงการของรัฐ หากพบว่ามึนักการเมืองมุ่งผลประโยชน์จากโครงการรัฐ พรรคการเมืองต้องขจัดนักการเมืองรายนั้นออกไปโดยเร็วที่สุด

3.1.3 การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

ผลการศึกษาส่วนหนึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดและความรู้สึกต่อการกำหนดหน้าที่ของคนไทยต้องไปใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยเห็นว่าเป็นปัญหาต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังนั้นจำเป็นต้องพิจารณาต่อไปว่า ความรู้สึกนึกคิดนั้นมาจากอะไรแต่การศึกษาครั้งนี้ เห็นว่า ปัญหาตามความรู้สึกของผู้ตอบแบบสอบถามนั้น อาจมาจากการกำหนดให้ใช้ใบเหลือง ใบแดง ให้แก่นักการเมืองที่ถูกร้องเรียนจากฝ่ายตรงข้ามมีส่วนทำให้ต้องเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่มีปัญหาใหม่ คณะกรรมการหมู่บ้านเหล่านี้เห็นว่าเป็นภาระแก่ประชาชนค่อนข้างมาก เพราะถ้าไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งย่อมหมายถึงการเสียสิทธิทางการเมืองบางประการ กรมการปกครองควรพิจารณาให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการและความสำคัญของการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งแก่คณะกรรมการหมู่บ้านให้เข้าใจ ถ้าคณะกรรมการหมู่บ้านเข้าใจเรื่องนี้อย่างถ่องแท้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยในชนบทอีกทางหนึ่ง โดยคณะกรรมการเหล่านี้จะเป็นผู้ให้ความรู้ความเข้าใจแก่ชุมชนเรื่องหลักการของประชาธิปไตย สามารถกระตุ้นให้ประชาชนในชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างกว้างขวาง

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรมีการศึกษาจากตัวแปรอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง

เช่น ข้อมูลความสำนึกทางการเมือง วัฒนธรรมทางการเมือง และการมีบทบาททางของคณะกรรมการหมู่บ้าน

3.2.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล

เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผลการศึกษาทำให้เห็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยภาพรวมที่วิเคราะห์จากแบบสอบถาม ดังนั้นในโอกาสต่อไปควรทำการศึกษาเชิงลึกด้วยการสัมภาษณ์คณะกรรมการหมู่บ้าน เกี่ยวกับกิจกรรมทางการเมือง บทบาททางการเมือง ตลอดจนวิธีการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง